

Цитування:

Доскіч Л. С. Особливості зовнішньої культурної політики Іспанії. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2024. № 1. С. 77–82.

Doskich L. (2024). Features of Spain's Foreign Cultural Policy. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 77–82 [in Ukrainian].

Доскіч Людмила Степанівна,
кандидат політичних наук,
доцент Київського національного
університету культури і мистецтв,
Київського університету культури
<https://orcid.org/0000-0003-2465-7835>

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ ІСПАНІЇ

Мета дослідження – на основі аналізу нормативно-правових документів та комунікаційної діяльності культурних інституцій визначити концептуальні особливості зовнішньої культурної політики Іспанії. **Методологія дослідження.** Найважливіші результати дали узагальнення та систематизація фактів, які ґрунтуються на різних документах, вивчення яких здійснювалося за допомогою когнітивного та контент-аналізу. Інституційний і комунікаційний підхід допомогли розглянути систему зовнішньої культурної дипломатії на основі представлення діяльності низки відповідних організацій з використанням структурно-функціонального методу. **Наукова новизна** дослідження полягає в аналізі досвіду реалізації Іспанією основних принципів зовнішньої культурної політики. **Висновки.** Щодо зовнішньої культурної політики Іспанія дотримується європейських принципів: у країні існує досить розвинена нормативно-правова база і дієвий механізм просування своєї культури. Іспанський досвід у реалізації культурної політики не є унікальним, проте може вважатися успішним, зокрема щодо створення окремих інституцій, основна діяльність яких спрямована виключно на просування інформації про країну, її історію, культуру та мову. Офіційні документи окреслюють значення зовнішньої культурної політики країни як самостійного напрямку діяльності. Аналіз документів також дає змогу прослідкувати еволюцію у реалізації культурної політики та її вплив на різні сфери життя суспільства, ефективність та успішність її положень. Етапи формування культурного сектора як самостійного, відповідно до прийнятих документів і діяльності інституцій, свідчать про взаємозв'язок між ними та наступність принципів, на яких вони базуються.

Ключові слова: Королівство Іспанія, зовнішня культурна політика, нормативно-правові документи, культурні інституції.

Doskich Liudmyla, PhD in Politics, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv University of Culture

Features of Spain's Foreign Cultural Policy

The purpose of the study is to determine the conceptual features of Spain's foreign cultural policy based on the analysis of legal documents and communication activities of cultural institutions. **Research methodology.** The most important results were the generalisation and systematisation of facts based on various documents, the study of which was carried out with the help of cognitive and content analysis. The institutional and communication approach helped to consider the system of foreign cultural diplomacy based on the presentation of the activities of a number of relevant organizations using the structural-functional method. **The scientific novelty** of the study consists in the analysis of the experience of Spain's implementation of the main principles of foreign cultural policy. **Conclusions.** Currently, in relation to foreign cultural policy, Spain adheres to European principles: the country has a fairly developed legal framework and an effective mechanism for promoting its culture. The Spanish experience in the implementation of cultural policy is not unique, but it can be considered successful, in particular with regard to the creation of separate institutions, the main activity of which is aimed exclusively at promoting information about the country, its history, culture, and language. Official documents outline the significance of the country's foreign cultural policy as an independent direction of activity. The analysis of documents also makes it possible to follow the evolution in the implementation of cultural policy and its impact on various spheres of society, the effectiveness and success of its provisions. The stages of the formation of the cultural sector as an independent one, in accordance with the adopted documents and the activities of the institutions, testify to the relationship between them and the continuity of the principles on which they are based.

Keywords: Kingdom of Spain, foreign cultural policy, regulatory and legal documents, cultural institutions.

Актуальність теми дослідження. Останнім часом українські та зарубіжні дослідники у

своїх працях дедалі більше послуговуються такими поняттями, як «зовнішня культурна

політика», «культурна дипломатія», «міжкультурна комунікація», що вказує на безсумнівний інтерес до цієї проблематики. І саме в такому нерозривному зв'язку: культура, політика, дипломатія, комунікація.

Особливо цікавим є досвід реалізації основ зовнішньої культурної політики в інших країнах, зокрема Європейського Союзу. Серед таких країн можна обрати будь-яку, оскільки розгляд конкретних підходів, напрямів та кроків до побудови ефективної концепції зовнішньої культурної політики є вкрай важливим для поглибленого вивчення та подальшої екстраполяції зроблених висновків на вітчизняні терени. Необхідність проведення дослідження також виражається у важливості фактологічних даних для уявлення про зовнішню культурну політику держав з урахуванням регіональних і глобальних комунікаційних процесів.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед досліджень зовнішньої культурної політики Іспанії переважають зарубіжні публікації, в яких висвітлено основи діяльності іспанського уряду у відповідній сфері: Баділло А. «Публічна політика зовнішньої культурної діяльності в Іспанії» [6], Родрігес Гомес А. «Іспанська публічна дипломатія з 1939 по 2012 рр.» [16], Галіндо Війорія Ф., Гранадос Мартінес П., Гутьєррес дель Кастільо Р. «Звіт про культурну діяльність Іспанії за кордоном» [9], Віторес Д. Ф. «Мови в Європейському Союзі та ситуація з іспанською» [17] та ін.

«50 років іспанського туризму» [4] – це ґрунтовна праця колективу іспанських авторів, присвячена історії розвитку туристичної сфери країни. Праця містить 45 тем, включених у 5 глав, в яких професіонали галузі аналізують практичне втілення іспанської туристичної моделі [4].

Серед українських дослідників заслуговують на увагу статті В. Годлевської «Політика соціалістичного уряду Іспанії у сфері туризму як важливої галузі національної економіки (1982–1996)» [2], І. Шевченко «Брендінг країни як інструмент зовнішньої політики Іспанії» [3], О. Бурдяк «Особливості внутрішньої та зовнішньої політики Іспанії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття» [1] та ін. На жаль, ґрунтовних досліджень зовнішньої культурної політики Іспанії в українській науці не вистачає.

Мета – на основі аналізу нормативно-правових документів та діяльності культурних інституцій визначити концептуальні особливості зовнішньої культурної політики Іспанії.

Виклад основного матеріалу. Зовнішня культурна політика – це сукупність заходів, стратегій та дій, які передбачають вплив на міжнародне сприйняття та розуміння культурної спадщини, мови, мистецтва, освіти та інших аспектів культури країни. Ця політика має на меті сприяти позитивному враженню від країни, розширювати міжнародний обмін культурними цінностями, зміцнювати дипломатичні відносини та підтримувати культурну різноманітність.

До основних аспектів культурної політики відносять: культурну дипломатію, мовну політику, освітні програми, захист культурної спадщини, активну присутність в медіапросторі, сприяння культурній різноманітності.

Іспанія – одна з найкolorитніших країн Європейського Співтовариства, яка має багату культурну спадщину, не в останню чергу сформовану з культурних здобутків представників різних етнічних спільнот. Тому головним завданням держави в межах культурної політики є забезпечення умов для багатовекторного розвитку та формування єдності культурного простору, сприятливої атмосфери взаємодії культур у багатонаціональній спільноті, а також надання рівних можливостей доступу до культурних цінностей. До завдань зовнішньої комунікації країни належить якомога краще представлення її багатоманітності на світовій арені.

Країна багата на проведення культурних заходів, відомих по всьому світу. Її яскраві та незабутні фестивалі, карнавали, традиційні свята та урочистості приковують до себе мільйони туристів по всьому світу та збагачують її культурну діяльність, доповнюючи різними програмами та проектами. Серед них – ініціативи в освітній сфері, проекти з природоохоронної діяльності та збереження культурної спадщини, організація престижних заходів у сфері кіноіндустрії, музики, моди, гастрономії, сприяння розвитку цих секторів та їхнє просування у світовому просторі.

Ще у квітні 1985 р. був прийнятий Королівський указ про зовнішнє просування туризму як важливого економічного і комунікаційного чинника національної рівня, перша стаття якого визначила чітку координацію дій із загальним плануванням економічної діяльності. Також документ зобов'язав Генеральний секретаріат туризму, Міністерство транспорту, туризму та інформації щорічно розробляти програму зовнішнього просування туризму з урахуванням особливостей регіону [15].

У червні 1985 р. був створений Національний інститут просування туризму (з червня 1990 р. – Інститут туризму Іспанії (Turespana)) [14].

На початку ХХІ ст. особливий успіх у розвиток культурної політики привнесли міжкультурні програми Європейського Союзу.

У 1996 р. набула чинності програма «Калейдоскоп», покликана підтримувати художню творчість, сприяти розвитку та популяризації культури європейських народів. У рамках цієї програми здійснювалося фінансування фестивалів, виставок та семінарів, організованих країнами-учасницями ЄС, а також культурних заходів у сфері музики, театру, танцю. Проводилися конгреси, присвячені проблемам культури і комунікації, різноманітні професійні тренінги для молоді, зайнятої у культурному секторі.

Крім того, особливо важливою була діяльність держави в галузі збереження культурної спадщини в межах європейської програми RAPHAEL (1997), а також підтримка випуску літературної продукції, заохочення перекладацької діяльності, що сприяло пропаганді історії європейських народів у рамках програми «ARIANE» (1997).

Зовнішня культурна політики в Іспанії має галузевий характер, що передбачає створення різних документів, які регулюють сферу окремими владними органами, насамперед Міністерством закордонних справ – головним актором щодо зовнішньої політики та Міністерством культури – як безпосередньо відповідальним суб'єктом за діяльність у цій сфері.

Насамперед виокремимо офіційні документи, прийняті у Королівстві Іспанія, які дають уявлення про основні напрями зовнішньої політики у сфері культури.

Одним із перших серйозних етапів реалізації культурної політики в Іспанії став документ «Культурна політика Іспанії», прийнятий в 2004 р. Королівським інститутом міжнародних стратегічних досліджень Елькано [11]. Переважне значення цього документа ґрунтується на висвітленні історичних цінностей, традицій народів Іспанії та інституційних засад її культурної політики. Крім того, його особливість полягає у всебічному аналізі історичного шляху співробітництва Іспанії з іншими країнами, а також в концептуалізації основних тенденцій розвитку її культурної складової. Документ «Культурна політика Іспанії» [11] став своєрідною перехідною ланкою в оформленні зовнішньої культурної політики країни у самостійний напрям зовнішньої державної діяльності. Оскільки довгий час зовнішня

культурна політика Іспанії розглядалася лише як продовження внутрішньої і не мала ні власної документації, ні певних акторів, ні сформульованої концепції, то вищезгаданий механізм запустив істотні перетворення її на зовнішньополітичний курс [11].

Наступним кроком у процесі документаційного оформлення зовнішньої культурної політики Іспанії стала Стратегія культури та розвитку в рамках іспанського співробітництва (2007) [8], ухвалена Міністерством закордонних справ. Цей документ поставив фінальну крапку в питанні цілісності та самостійності поняття культурної політики у зовнішньополітичній діяльності держави. Крім того, документ розкриває практичні аспекти реалізації та основні механізми культурної співпраці Іспанії з іншими країнами. У ньому представлений базовий концепт: «Культура в ім'я розвитку», що уособлює основні ідеї та принципи реалізації культурної політики Іспанії, оскільки саме багатогранний розвиток став основою її економічного та соціокультурного прогресу, а також досягнення великих висот та загальної поваги з боку інших націй.

Наголошуючи на практичних аспектах, реалізованих у рамках цього документа, варто відзначити значну частку інвестування в культурні центри Іспанії, а також розробку грантів на навчання, захист культурних об'єктів та історичних цінностей, проведення різноманітних фестивалів, круглих столів, театральних вистав, виставок тощо [8].

Подальші цілі та стратегії розвитку культурної політики Іспанії представляються кожні чотири роки у Плані співробітництва Іспанії. Зазвичай ці плани побудовані за принципом географічних та змістовних (секторальних) пріоритетів комунікації. Вони визначають основні цілі, напрями та форми зовнішньої культурної політики з урахуванням сучасних реалій, регламентують місце культури у системі міжнародної комунікації загалом.

Слідуючи за тенденціями світового розвитку і стрімким характером поширення процесів глобалізації, різні держави стали розробляти документи та закони, пов'язані з практикою популяризації культури. Іспанія не стала винятком і також вирішила прийняти документ, який би враховував розвиток не лише національної політики держави, а й міжнародні тенденції у сфері міжкультурної комунікації. Таким документом став Національний план зовнішньої культурної діяльності, прийнятий у квітні 2011 р. [13]. Його розробниками стали основні актори

зовнішньої культурної політики Іспанії: Міністерство закордонних справ та співробітництва, Міністерство культури Іспанії, Інститут Сервантеса, товариство «Іспанська культурна діяльність». Поява такого документа означала, що Іспанія зробила ще один важливий крок у розвитку своєї зовнішньої культурної політики. Відповідний документ передбачає так звані «чотири осі діяльності». До них належать: сприяння збереженню спадщини та культурному самовираженню, інтернаціоналізація культурної та творчої сфер, заохочення міжкультурного діалогу та підтримка культурного співробітництва з метою розвитку. Зовнішня культурна політика Іспанії ґрунтується на розумінні того, що культурна сфера висвітлюється в будь-яких ЗМІ і є однією з найбільш обговорюваних, новаторських та перспективних сфер сучасного життя, сприяючи згуртуванню нації та формуванню почуття єдності.

25 березня 2014 р. було ухвалено закон про «Зовнішню діяльність та державну дипломатичну службу», ст. 25 якого визначає як пріоритети зовнішньої культурної політики просування, інтернаціоналізацію та співробітництво в галузі культури на основі зовнішньополітичних інтересів країни [12]. У рамках Плану прем'єр-міністр Іспанії П. Санчес визначив пріоритетні країни, з якими планувалося підтримувати більш активну та тісну комунікацію.

2019 рік був відзначений посиленням реалізації вищезазначеного Плану. Установки для реалізації були такі: Іспанія починає бути присутньою на міжнародних книжкових ярмарках. Були відновлені гастролі Національної танцювальної компанії, Національного балету, Національного драматичного центру, Національного оркестру та Національного центру музичної дифузії в іберо-американських містах [10]. Також було збільшено фінансування сфери іспанської кіноіндустрії. Для успішного поширення іспанського кіно були заплановані різні міжнародні фестивалі.

На наступні роки уряд Іспанії розробив нову нормативно-правову базу для своєї зовнішньої політики - Стратегію зовнішніх дій на 2021–2024 рр. Цей документ разом із Порядком денним на період до 2030 р. та Цілями сталого розвитку встановив своєю метою визначення нових параметрів для досягнення національних інтересів Іспанії: через прогрес та поліпшення умов життя громадян, що можливе лише у мирному, розвиненому та процвітаючому суспільстві. У

контексті Документа країна має намір активно просувати різні напрями своєї зовнішньої культурної діяльності та вносити власний історичний та інституційний досвід [7].

Варто відзначити значну роль низки спеціальних організацій. Серед найважливіших механізмів реалізації культурної політики Іспанії особливе місце займає Інститут Сервантеса. Це найбільша державна установа, яка відповідає за просування, вивчення та викладання іспанської мови, а також за розвиток іспанської культури в усьому світі. На сьогоднішній день організація відіграє ключову роль у реалізації зовнішньої культурної політики, яка фінансується Міністерством закордонних справ, яке, у свою чергу, витрачає близько 60% виділених йому дотацій на Інститут.

Створення подібної інституції стало прогресивним для Іспанії, зважаючи на її універсальність. Вона є не тільки центром, що займається просуванням національної культури та мови, а й навчальною установою, яка координує різні види діяльності. На даний момент у світі свою діяльність здійснюють 88 філій Інституту Сервантеса, представлені в Північній та Південній Америці, Азії та Океанії, Африці, Європі (з найбільшою кількістю представництв – 36), а також на Близькому Сході.

Acción Cultural Española (AC/E) – це державний орган, що займається просуванням культури та спадщини Іспанії за допомогою широкої програми комунікаційних ініціатив та заходів. Його місія полягає в тому, щоб сформувати імідж Іспанії як інноваційної та динамічної країни у сфері художнього виробництва. В даний час AC/E співпрацює з більш ніж сотнею державних та приватних організацій в Іспанії та за її межами для реалізації проєктів, пов'язаних з іспанською спадщиною, новим мистецтвом, кіно, фотографією, наукою, історією, архітектурою, серед інших культурних зон [5].

Іспанська агенція з міжнародного співробітництва з метою розвитку (AECID) – державне агентство, прикріплене до Міністерства закордонних справ, Європейського Союзу через державного секретаря з міжнародного співробітництва, відповідальне за просування, оперативну діяльність, координацію, управління та реалізацію державної політики іспанського співробітництва в галузі гуманітарної діяльності та освіти з метою сталого розвитку та глобального громадянства. Особливо важливим є Директорат AECID з культурних та наукових зв'язків (DRCC), який виділяє серед своїх пріоритетних завдань просування та

поширення іспанської культури у її різних формах та галузях. Для цього DRCC працює над інтернаціоналізацією культурного сектора, сприяючи поширенню іспанської промисловості, культури на міжнародному рівні, збільшуючи присутність сектора в контексті міжнародних заходів, просуваючи використання іспанської мови, заохочуючи створення міжнародних освітніх форумів. Для реалізації зарубіжних культурних програм DRCC має, окрім своїх центральних служб в АЕСІД, широке коло представництв за кордоном. Крім того, DRCC, в силу принципу єдності дій за кордоном, здійснює координацію з іншими установами Загальної державної адміністрації, які мають повноваження у питаннях культурної діяльності за кордоном (Інститут Сервантеса, АС/Е, ІСЕХ тощо), а також з автономними спільнотами та місцевими суб'єктами [10].

Велику увагу Іспанія приділяє власному бренду. «У створенні бренду Іспанії беруть участь: Королівська сім'я, державні адміністрації Іспанії, посольства, консульства та офіси за кордоном, ЗМІ, громадяни і всі, хто поділяє цінності даного проєкту. Особлива увага надається так званим «не офіційним» представникам країни, таким як спортсмени, діячі шоу-бізнесу, дизайнери, кулінарні шефи, тощо» [3].

Варто також виділити велику кількість ініціатив, що доповнюють діяльність країни у сфері науки (програми «Еразмус», «Темпус», «Петра», «Лінгва»), призначені насамперед для набуття досвіду міжкультурної комунікації серед молоді Європейського Союзу.

Отже, опорою для здійснення зовнішньої культурної політики є збереження культурно-історичної спадщини, але сучасні досягнення також активно заохочуються державою та інтегруються до світової культури.

Висновки. Зовнішня культурна політика допомагає підсилити позитивне ставлення до країни в світі, розширює можливості співпраці та сприяє взаєморозумінню між націями. Нині щодо зовнішньої культурної політики Іспанія дотримується європейських принципів: у країні існує досить розвинена нормативно-правова база і дієвий механізм просування своєї культури через діяльність відповідних державних інституцій. Іспанський досвід у реалізації культурної політики не є унікальним, проте може вважатися успішним, зокрема щодо створення окремих інституцій, основна діяльність яких спрямована виключно на просування інформації про країну, її історію, культуру та мову. Офіційні документи окреслюють значення зовнішньої культурної політики країни як самостійного напряму діяльності. Аналіз документів також дає змогу

прослідкувати еволюцію у реалізації культурної політики та її вплив на різні сфери життя суспільства, ефективність та успішність її положень. Етапи формування культурного сектора як самостійного, відповідно до прийнятих документів і діяльності інституцій, свідчать про взаємозв'язок між ними та наступність принципів, на яких вони базуються. Так, кожен новий документ транслює і продовжує ідею попереднього, формуючи нові актуальні ідеї.

Література

1. Бурдяк О. Особливості внутрішньої та зовнішньої політики Іспанії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. *Панорама політологічних студій: Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. 2016. № 2. С. 104–111.
2. Годлевська В. Ю. Політика соціалістичного уряду Іспанії у сфері туризму як важливої галузі національної економіки (1982–1996 рр.). *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2013. № 2. С. 96–102.
3. Шевченко І. П. Брендінг країни як інструмент зовнішньої політики Іспанії. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/5914> (дата звернення: грудень 2023).
4. 50 años del turismo español: un análisis histórico y estructural / Fernando Bayón Marín (dir. Congr.), Higinio Marcos Valdueza (coord.), Carlos Vogeler Ruiz (coord.), María Angeles González de Souza (coord.). Centro de Estudios Ramón Areces, 1999. 1098 p.
5. Acción Cultural Española. 2010. URL: <https://www.accioncultural.es> (дата звернення: 12.12.2023).
6. Badillo Matos A. Las políticas públicas de acción cultural exterior de España. *Real Instituto Elcano*. 2014. URL: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/403edb0044639570ad11bde307648e49/EEE19-badillo-politicas-publicas-accion-cultural-exterior-espana+.pdf> (дата звернення: 28.12.2023).
7. Estrategia de acción exterior 2021-2024 resumen ejecutivo. Madrid: Ministerio de Asuntos Exteriores. URL: <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Documents/> (дата звернення: 22.10.2023).
8. Estrategia de cultura y desarrollo de la cooperación española: resumen ejecutivo. Madrid: Ministerio de Asuntos Exteriores. SECI-DGPOLDE, 2007. 69 p.
9. Galindo Villoría F., Granados Martínez P., Gutiérrez del Castillo R. Informe sobre la acción cultural de España en el exterior. Madrid: Sociedad General de Autores de España, 2010. 21 p.
10. La Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo. 2019. URL: https://www.aecid.es/ES/Paginas/Sala%20de%20Prensa/Noticias/2019/2019_01/25_pace.aspx (дата звернення: 15.10.2023).
11. La política cultural en España. Madrid, March: Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, 2004. P. 11–12.

12. Ley 2/2014, de 25 de marzo, de la Acción y del Servicio Exterior del Estado. Boletín Oficial del Estado. URL: https://www.boe.es/boe/dias/2014/03/26/pdfs/BOE-A-2014_3248.pdf. (дата звернення: 14.10.2023).

13. Plan nacional de acción cultural exterior. URL: <http://www.aecid.es/es/quehacemos/culturayciencia/pace/index.html>. (дата звернення: 11.09.2023).

14. Real Decreto 1209/1985, de 19 de junio, por el que se modifica parcialmente la estructura orgánica básica del Ministerio de Transportes, Turismo y Comunicaciones, se constituye el Instituto Nacional de Promoción del Turismo y se suprimen ciertos Organismos autónomos adscritos al Departamento. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 176 de 24 de julio de 1985. P. 23487–23492.

15. Real Decreto 672/1985, de 19 de abril, por el que se dictan normas sobre la promoción exterior del turismo. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 117 de 16 de mayo de 1985. P. 14093.

16. Rodríguez Gómez, Alfredo A. La diplomacia pública española desde 1939 a 2012: comunicación, imagen y marca España. URL: <https://docta.ucm.es/entities/publication/3250e84d-736c-414a-b8b8-21c0f8a320b1> (дата звернення: 17.12.2023).

17. Vítors D. F. Las lenguas en la Unión Europea y la situación del español. *El español en el mundo. Anuario del Instituto Cervantes 2010–2011*. Madrid: Instituto Cervantes, Boletín Oficial del Estado, 2011. P. 17–76.

References

1. Burdyak, O. (2016) Peculiarities of the domestic and foreign policy of Spain at the end of the 20th - at the beginning of the 21st century. *Panorama of political science studies: Scientific Bulletin of the Rivne State Humanities University* [in Ukrainian].

2. Godlevska, V. Y. (2013) The policy of the socialist government of Spain in the field of tourism as an important branch of the national economy (1982–1996). *Bulletin of the Academy of Labor and Social Relations of the Federation of Trade Unions of Ukraine*. 2: 96–102 [in Ukrainian].

3. Shevchenko, I. P. Country branding as a tool of Spain's foreign policy. Retrieved from: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/5914> [in Ukrainian].

4. 50 years of Spanish tourism: a historical and structural analysis. Fernando Bayón Mariné (dir. Congr.), Higinio Marcos Valdeuza (coord.), Carlos Vogeler Ruiz (coord.), María Angeles González de Souza (coord.) Centro de Estudios Ramón Areces. Publication year: 1999. 1098 p. [in Spanish].

5. Acción Cultural Española. 2010. URL: <https://www.accioncultural.es/01.05.2022> [in Spanish].

6. Badillo, Matos A. (2014). Las políticas públicas de acción cultural exterior de España. Real Instituto Elcano. Retrieved from: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/wcm/connect/403edb0044639570ad11bde307648e49/EEE19-badillo-politicas-publicas-accion-cultural-exterior-espana+.pdf>. [in Spanish].

7. Estrategia de acción exterior 2021-2024 resumen ejecutivo. Madrid: Ministerio de Asuntos Exteriores. Retrieved from: <https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Documents/> [in Spanish].

8. Estrategia de culture y desarrollo de la cooperación española: resumen ejecutivo. (2007). Madrid: Ministerio de Asuntos Exteriores. SECIDGPOLDE, 69 [in Spanish].

9. Galindo, Villoría F., Granados, Martínez P., Gutiérrez del Castillo R. (2010). Informe sobre la acción cultural de España en el exterior. Madrid: Sociedad General de Autores de España [in Spanish].

10. La Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo. 2019. Retrieved from: https://www.aecid.es/ES/Paginas/Sala%20de%20Prensa/Noticias/2019/2019_01/25_pace.aspx [in Spanish].

11. La política cultural en España. (2004). Madrid, March: Real Instituto Elcano de Estudios Internacionales y Estratégicos, 11–12 [in Spanish].

12. Law 2/2014, de 25 de marzo, de la Acción y del Servicio Exterior del Estado. Boletín Oficial del Estado. URL: https://www.boe.es/boe/dias/2014/03/26/pdfs/BOE-A-2014_3248.pdf [in Spanish].

13. Plan nacional de acción cultural exterior. URL: <http://www.aecid.es/es/quehacemos/culturayciencia/pace/index.html> [in Spanish].

14. Royal Decree 1209/1985, of June 19, which partially modifies the basic organizational structure of the Ministry of Transport, Tourism and Communications, establishes the National Institute of Tourism Promotion and suppresses certain autonomous bodies assigned to the Department. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 176 de 24 de julio de 1985. P. 23487–23492 [in Spanish].

15. Royal Decree 672/1985, of April 19, which lays down the rules for the promotion of exterior tourism. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 117 de 16 de mayo de 1985. P. 14093 [in Spanish].

16. Rodríguez Gómez, Alfredo A. La diplomacia pública española desde 1939 a 2012: comunicación, imagen y marca España. Retrieved from: <https://docta.ucm.es/entities/publication/3250e84d-736c-414a-b8b8-21c0f8a320b1> [in Spanish].

17. Vítors, D. F. (2011). Las lenguas en la Unión Europea y la situación del español. *El español en el mundo. Anuario del Instituto Cervantes 2010-2011*. Madrid: Instituto Cervantes, Boletín Oficial del Estado [in Spanish].

Стаття надійшла до редакції 12.01.2024
Отримано після доопрацювання 14.02.2024
Прийнято до друку 22.02.2024